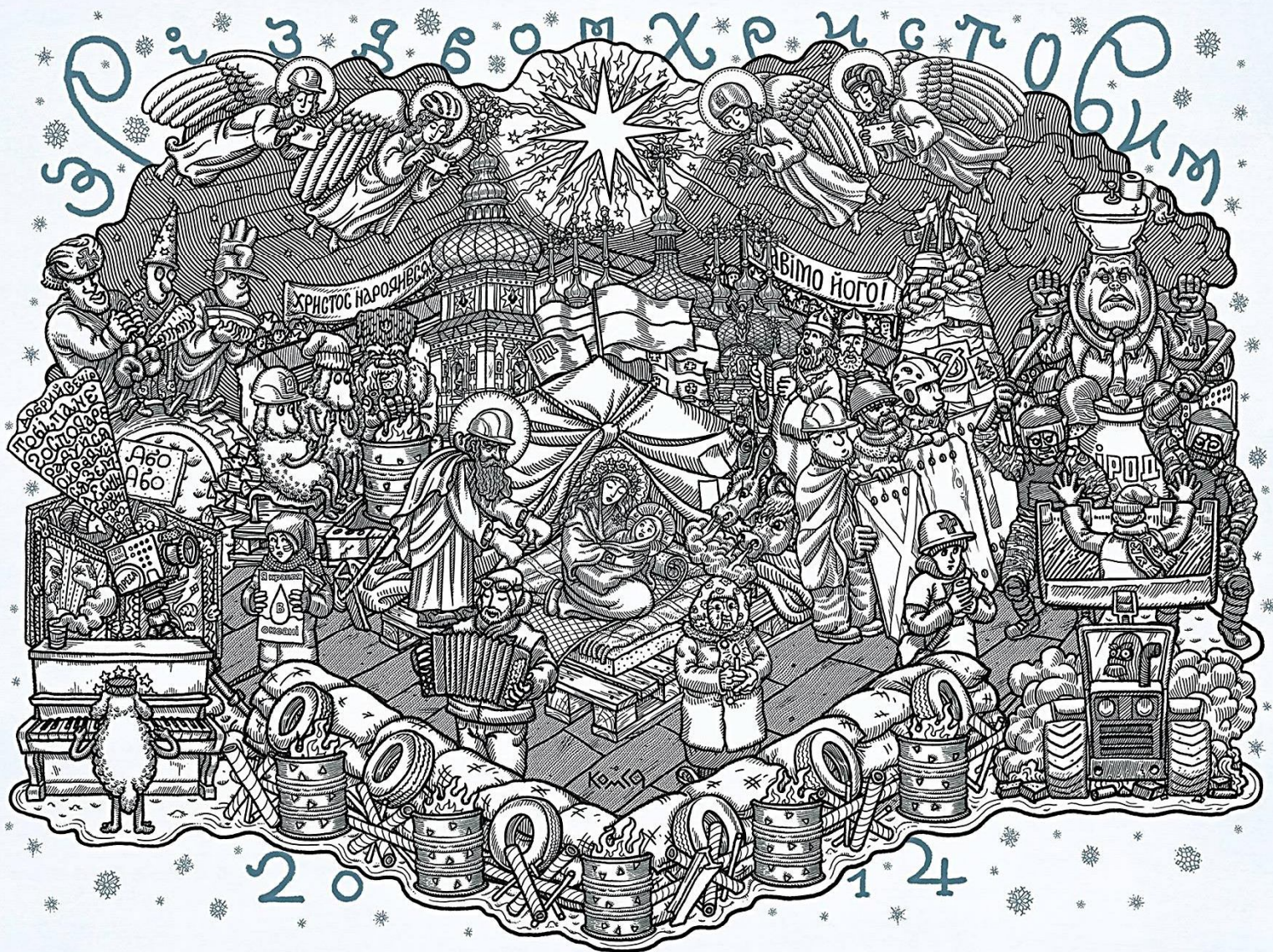

1 (13) | СІЧЕНЬ 2014

ВІСНИК

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
УКРАЇНСЬКИХ ЛЕМКІВСЬКИХ
ОБ'ЄДНАНЬ

Автор малюнка: Олександр Ком'яхов
www.behance.net/КомСа

ВСТАНЬ, КОМУ ВІТРОМ НЕ ВИДУЛО ПАМ'ЯТЬ,

З БРАТОМ ПЛЕЧЕ ДО ПЛЕЧА,

(НАТАЛІЯ КРИСМАН)

ЗМІСТ

Наші справи

Пригоди «словаків на Волині»..... 4

Наші люди

Вічна пам'ять 9

Новий митрополит Православної Церкви Чеських
земель 9

Меланка-Меланія у Канаді..... 10

Лемківський календар 2014 вже у
продажі..... 13

Повертаючись додому. Історія лемківської
родини..... 13

Лопатизм – українська культурна імпреза в
Торонто..... 14

Виставка картин Юрія Боднара..... 17

Новий лемківський театр презентував прем'єру .. 18

Виставка «Нородився Бог на
санях»..... 19

В Івано-Франківську з'явився ЛЕМКОКЛУБ ... 20

Лемківський храм Свв.Косми та
Дам'яна..... 21

Культура

Лемківський павук..... 22

Лемки березуть своє..... 23

Оголошення та анонси 25

Ми пам'ятаємо.....26

І наостанок....Вірші Євромайдану.....59

Головний редактор: Софія Федина

Редакційний Назар Радь
колектив: Богдан Сиванич
Олесь Куйбіда
Тарас Радь
Андрій Стадник
Мирослава Олійник

Дизайн: Віктор Дудяк
Малюнок на обкладинці – Олександр
Ком»яхов

**Вісник СФУЛО. ©. Офіційне видання
Світової Федерації Українських
Лемківських Об'єднань.
Виходить раз на місяць.**

Основна мета часопису – динамічно
висвітлювати діяльність усіх
суб'єктів СФУЛО.

Номери вісника можна буде скачати
зі сайту СФУЛО:
www.sfulo.com/biblioteka
Адреса редакції:
visnyk.sfulo@gmail.com. Можна
надсилати свої матеріали. Рішення
про публікацію прийматиме
редакційна рада.

Світова Федерація Українських
Лемківських Об'єднань (СФУЛО) -
неурядова міжнародна громадська
організація, яка об'єднує українські
лемківські спільноти України,
Польщі, Словаччини, Сербії,
Хорватії, Канади та США. Основна
мета діяльності - забезпечення та
захист законних соціальних,
економічних, творчих, етнічних,
національно-культурних та інших
інтересів лемків; розвиток та
популяризація лемківської
культурної спадщини і духовності
на засадах законності, демократії,
добровільності та самоврядування.

**Офіційна сторінка в інтернеті
www.sfulo.com.**

Дорогі лемки і не лемки, і всі наші добрі друзі!

Ось і не зчулися, як пройшов цілий рік, і наш Вісник святкує свій маленький ювілей. Кожен номер вісника – це велика радість за те, що наша лемківська справа рухається вперед, але й водночас величезна робота, тішимося, коли виходить, і беремося ще активніше за роботу, коли не дуже виходить. Але не відступаємо!

Цей рік розпочався не просто: Майдан став частиною нашого життя, заповнив наші думки і відчуття, загострив сприйняття реальності.

Цьогоріч також маємо сумний ювілей – 70 років від часу початку депортації українців з етнічних земель. 70 років забуття, несправедливості і нещастя. І думаємо, що за цей рік багато що має змінитися на краще...

Багато що ми відтепер сприйматимемо по новому. Але саме це нове, справжнє і щире дає натхнення творити далі.

Маємо приємність сповістити, що скоро наш Вісник буде виходити і англійською мовою.

Ще маємо примність мати право першості оголосити, що у жовтні 2014 року у Львові пройде Всеукраїнський зїзд ЛЕМКІВ!

Тож сміло крокуємо уперед, на барикади життя, бо в боротьбі за свої права ми стаємо вільними!

З повагою, Редакційний комітет

СОЛІДАРНІ З УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ!

У цей неспокійний і складний для України час прагнемо висловити солідарність з українським народом, який повстав у героїчній боротьбі за своє демократичне європейське майбутнє.

Ми підтримуємо європейські прагнення України, яка, попри запевнення свого президента щодо курсу на європейську інтеграцію, так беззастережно була позбавлена своїх мрій.

Ми рішуче висловлюємося проти силового вирішення політичної кризи в Україні, не тільки у столиці, але також в окремих областях, де влада вдається до тоталітарних методів для придушення народного протесту, зокрема залучає так званих «тітушок», які діють під захистом міліції. Жертвами насилля уже стало п'ятеро людей.

Єднаємось з нашими братами та сестрами, які в умовах жорстоких репресій та утисків з надзвичайним завзяттям та непоступливістю захищають громадянські права і людську гідність. Ми віримо, що мирний дух Майдану та християнські цінності будуть супроводжувати громадянське українське суспільство на шляху до демократичної та дійсно незалежної держави.

"Об'єднання лемків Польщі"

НАШІ СПРАВИ

Пригоди «Словаків» на Волині

Переселившись у 1947 р. з Пряшівщини (Південна Лемківщина) на Волинь, південні лемки зіткнулися з несприйняттям: мовним, релігійним і політичним.

Навесні 1947 р. СРСР та Чехословаччина провели акцію обміну населенням: на Волинь з Пряшівщини поїхало 12 тис. русинів Словаччини, на терени Чехії — 30 тис. нащадків чеських колоністів. І ті, і інші названі в історії оптантами (від лат. optatio – вибір). Перші місяці і роки на Волині показали пряшівцям, що попри запевнення радянських агітаторів, на землі України їх ніхто не чекав, більше того — їхня присутність була небажаною, а захистити їх було нікому.

Горяни й долиняни

Як показала історія оптації, на Волині лише одна категорія людей була приязна до русинів зі Словаччини — це чехи-колоністи. Більшість із них ще певний час перебувала в своїх домівках, очікуючи повернення до Чехії, лише одиниці залишилися на Волині до кінця своїх днів. Степан Крушко (нинішній лідер реоптантів Словаччини) пише: «Вони нашим людям співчували, заспокоювали їх,

вводили в курс справи, радили, попереджали про звичаї і місцеві норми співжиття, міжлюдські стосунки і про випадкову небезпеку». Зрозуміло, чому саме чехи демонстрували співчуття до долі переселенців: по-перше, їх приїзд означав можливість повернення колоністів до Чехії; по-друге, роки життя в українсько-польському середовищі навчили чехів бути гнучкими в розумінні проблем інших людей; по-третє, чехи також колись приїхали на чужу землю і зустрілися з несприйняттям. Врешті, словакізована мова південних лемків часами була ближчою чехам, ніж українцям-волинянам: саме словосполучення «переселенці з Чехословаччини» мусило роззброювати людей, котрі вже століття жили споминами про батьківщину.

Саме рішення про переселення прашівських лемків на землі Волині було провокаційним і приреченим на невдачу. Чому? Ментально і культурно волиняни та лемки знаходилися у досить різних площинах українського етнічного масиву. Лемки були горянами, Волинська височина — то рівний як стіл простір. Волиняни мовно належали до тієї групи українських говірок, що починається на Полтавщині, а закінчується на ріці Нарві у Польщі на Підляшші. Лемки розмовляли мовою, ближчою галичанам і полякам, але не киянам чи полтавцям. Волиняни були православними, лемки зі Словаччини — майже стовідсотково греко-католиками. Лемки приїхали «на широку землю», а волиняни тільки-но скінчили криваву братовбивчу різню поляків «за землю».

Почнемо з мови

Як оптанти, так і волинські українці підкреслювали взаємне нерозуміння у мовному плані. Марія Бабак з Вишнього Мирошева, сміючись, говорить: «Вашу мову ми не дуже-то спершу розуміли, більше по-руснацьки говорили». Батьки Миколи Шкурли (село Ладомірова) за 20 років до реоптації так і не навчилися розмовляти по-українськи. Старші люди зазвичай гірше звикають до нової ситуації, а діти навпаки — швидше. Так комісія з ліквідації неписьменності з Луцька зазначала: «Вважати неправильною ситуацію, коли переселенців з Чехословаччини, які закінчили 7–8 класів чехословацької школи, вважають грамотними, оскільки вони не знають добре російської і української мови, погано володіють ними у розмові...» Звичайно, траплялися випадки декларування нерозуміння мови й серед дітей: у селі Гаєнки Волинської області один з русинських хлопців скаржився на нерозуміння української літературної мови. Йосип Галушка із села Гажлин на Бардіївщині взагалі переконаний, що в його дитинстві вдома говорилося «по-словацьки». Щоправда, згадує, що «по-католицьки» він не міг би щось сказати.

«Приїхали на нашу землю»

Якщо йдеться про релігійний аспект адаптації оптантів з Чехословаччини, то різниці поміж обрядом православним та греко-католицьким спершу не були так помітні оптантам, як це виявилось пізніше. Як писала одна з оптанток додому, «в церкви така служба, як і наша, лем кус голос інакший». Польський соціолог Яцек Новак влучно помітив, що «для русинів можливість молитви власною мовою

фактично означала повну участь у етнічному житті групи. Подібне явище було характерне для лемків, переселених на західні землі Польщі». Відмінності між греко-католицизмом і православ'ям без додаткових пояснень не були для оптантів та реоптантів очевидними. При поверненні у Словаччину 59% опитаних мною респондентів повернулося до уніатства, а 41% зберегло православ'я. Причому православні лемки нині більш речно ставляться до плекання саме цієї віри, ніж греко-католицькі. Старенька Марія Бішко (лемкиня з Польщі, що мешкала в Пряшеві) з жахом у голосі свідчить, що «коли ми були греко-католиками, нам же ніхто не сказав, що ми — уніати!». Народжений у 1937 р. оптант Йосип Галушка вже не може пригадати, чи відрізнялася їх віра: «Мені було 9 років...»

Коли оптант згадує про ставлення місцевого населення до них, складається враження, що гіршого не могло бути, і що сама фізична присутність русинів викликала у волинян щось на кшталт алергії. «Переселенців скрізь називають “гуцулами”, а ті сприймають це як найбільшу образу. Корінне населення насміхається над мовою переселенців, а ті кожен таку насмішку дуже глибоко переживають», — писав Микола Мушинка до Голови КСУТ (Культурний союз українських трудящих Чехословаччини) Василя Капішовського після експедиції до оптантів. «Чому ви сюди прийшли, хто вас тут звав, а холери на вас нема, виздихали б ви, а пара б з вас вийшла, а щоб вас...» — перераховує прокляття з боку волинських «братів» Микола Шкурла. «Називали нас “перелітними птахами”, — додає він. Марія Котар, котра потрапила з Шамброна (округ Стара Любовня) до Новосілок Чеських, згадує, як їй дорікав навіть п'яний волиняк, що лежав у баюрі при дорозі: чого, мовляв, гуцулка, прийшла на нашу землю?»

Однією з основних причин патологічної ненависті місцевих українців до прибулих було усвідомлення, що русини приїхали «на їхню землю». Цей фактор підкреслюється більшістю оптантів у спогадах. Питання землі справді було болючим для волинських українців. За часів міжвоєнної Польщі українське населення притіснялося в земельному плані, великі наділи отримували осадники з центральних районів Польщі. В 1943 р. розгорівся величезний міжнаціональний конфлікт, в результаті якого загинуло, за різними підрахунками, від 15 до 36 тисяч поляків Волині. І коли волиняни заявляли прашівцям «На якого чорта ви тут приїхали, а ще на нашу батьківщину, ми за неї кров проляли!», то це стосувалося радше все тієї ж польської крові, а не (як подає в одному з матеріалів С.Крушко) крові, пролітої на фронтах.

У вир конфлікту УПА

Автори книги «Опція» Степан Крушко і Міхал Шмігель зазначають: «На новому місці переселенців очікувало чимало нежданих здивувань. Без ентузіазму зустрічали їх місцеві жителі та функціонери, котрі лише зрідка знали, що на місце відїжджаючих чехів прибудуть нові переселенці. Йшлося їм передусім про загосподаровані і добротні (як на той час) чеські маєтки, до яких мали виразний інтерес». Південні лемки, які опинилися в такий важкий момент у чужій країні, нічого не могли вдіяти з негативним ставленням місцевих. Вроджена доброта лемків не дозволяла їм навіть уявити, що могло творитися під час війни на землі,

яку так щедро їм пропонували до диспозиції радянські агітатори. Могли лише скаржитися властям на погрози місцевих на кшталт «ваша кров буде річкою текти, коли ви тут залишитеся, а вас будуть вкидати до криниць». Один з реоптантів пізніше скаже про волинян: «Спереду “Боже”, а ззаду ріже!». Ян Калиняк (нині живе в Свиднику) згадує слова батька: «Брань ся українця!».

Проблемою переселенців було те, що вони не мали ані можливості, ані охоти розібратися у дійсних причинах конфлікту УПА та НКВД, натомість потрапляли в ситуації, котрі часто вибору не залишали. Майже всі мої співрозмовники підтверджували, що були жертвами пограбувань, погроз з боку невідомих озброєних людей. Чи були то вояки УПА, чи провокатори з НКВД, ніхто пояснити не може. «Найгірше поводитися озброєні бандити, котрі не воювали за жодні політичні цілі», — з цим висновком М.Шкурли залишається тільки погодитися. Однак сказати, що оптанти були лише спостерігачами протистояння влади і ОУН–УПА, — як схильні вважати автори «Опції», — не можна. Оптанти стали на бік влади, допомагаючи їй у батальйонах «стрибків», як називали самооборонні «винищувальні загони».

Агресивна позиція оунівського підпілля та безрадість переселенців, яких шляхом погроз та шантажу намагалися перетворити на свідомих українців, спричинила взаємне відчуження. Навіть радянські документи відзначали, що «у деяких місцевостях є факти явно ворожого до них [переселенців з Чехословаччини – Р.К.] відношення, котре культивується з боку решток українських націоналістів». Наслідком було те, що асоціюватися з українськістю для оптантів ставало все важче й неприємніше. Переселені до села Мартинівка на Рівненщині писали: «Нас на Україні не люблять, називають нас захватчиками [...]. А чим ми провинилися? Кому що злого зробили? На Словаччині лишилося тисячі руського й українського народу, мають свої права, як чехи і словаки, живуть щасливо і весело. А нам тут немає ні спокійного дня, ні ночі». Вторили їм земляки з Вовковії: «Ми бажаємо переселитися назад в Чехословаччину. Ми будемо собі спокійно жити на своєму майні, ні з ким не будемо сваритись і боротися. Навіть тутешні люди будуть спокійно відпочивати».

Брати по нещастю

Додавало проблем те, що у волинських селах були розселені українці з Польщі — передусім холмщаки. Стосунки між переселенцями з Польщі й переселенцями з Чехословаччини не можна назвати відвертим конфліктом, проте суперництвом і протистоянням — так. Джерела цього протистояння були в житловій проблемі, з якою зустрілися переселенці з обох країн по приїзді на Волинь. На зламі 1946–1947 років, коли стало відомо про від'їзд волинських чехів, українці з Польщі під різними приводами почали масово вселятися в їхні будинки. Таким чином українці зі Словаччини заздалегідь наражалися на житлову невлаштованість, незважаючи на гарантовану їм першорядну передачу майна волинських чехів.

Парадоксально, але в «оптантській» літературі переселенців із Польщі названо «польськими лемками». Мало того, що як і більшість радянських публіцистів, автори оптантських споминів помиляються з означенням акції «Вісла» (1947), вважаючи її «обміном населенням між Польщею і Україною 1944–1946 років», то ще й називають усіх польських українців лемками, ігноруючи їх поділ на піддящуків, холмщаків, надсянців, бойків і лемків. Пишучи про житлову проблему, С.Крушко зазначає: «...негативною сторінкою було те, що замість підготовлених чеських господарств і будинків, оптантів непривітно зустріли польські лемки, що вже жили в домах волиняків». Як можна зауважити з наведеного вище, повіти Лемківщини взагалі не згадуються серед тих регіонів, звідки прибували переселенці на Волинь. Однак оптантських авторів це не хвилює. Пишучи про свого друга Станіслава Литвинчука, Микола Шкурла так підписує його фото: «Польський лемко із села Верховини Люблінського воєводства». Справжні лемки, мабуть, потішилися б. Холмщак ставився до прибулих з Бескидів українців агресивно, не церемонячись, особливо, коли йшлося про суперництво щодо будинків відїжджаючих чехів. Перевірка 8 травня 1948 р. під головуванням замісника завідуючого Відділом по переселенню при Раді Міністрів УРСР В. Косіцина показала, що лише в Сенкевичівському районі (Волинської обл.) нараховувалося 7 родин, що не отримали своїх будинків, у той час, як чеські будинки зайняли 28 сімей з Польщі, які, за риторикою Косіцина, підлягали виселенню. Навіть коли дім був офіційно затверджений за русином, переселенці з Польщі опиралися виселенню і погрожували словацьким українцям. Разом із тим переселенська доля єднала холмщаків із південними лемками. Переселенська література рясніє від спільних фотографій, нерідко долі одних і інших поєднувалися в шлюбах. За даними С.Крушка, тільки з його рідного села Комлоші (Хмельової) в такий спосіб поріднилися з переселенцями з Польщі п'ятеро земляків. М.Шкурла наводить приклад холмщачки Ніни Литвинчук, котра вийшла заміж за південного лемка «шугая» Юрая Мишка з Вишнього Верлиха і переїхала у Словаччину під час реоптації 1967 р. Такі приклади, очевидно, не є винятком. Хоч українські переселенці з Польщі і Чехословаччини називали навзаєм одне одного «поляками» й «словаками», з часом вони віднайшли спільну мову і їхні взаємні стосунки стали ближчими, аніж взаємини з місцевими українцями.

НАШІ ЛЮДИ

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ

Іван Омелянович Щерба

На 88-у році життя відійшов у вічність один із старійшин товариства «Лемківщина» Іван Омелянович Щерба (1925-2014).

У минулому учасник національно-визвольних змагань на Лемківщині, займався педагогічною діяльністю від часу депортації (1945) до УРСР, суспільно-політичний діяч, зокрема, один із засновників та довголітній учасник товариства «Лемківщина».

Висловлюємо щирі співчуття його дочці Галині Іванівні Щербі.

Нехай земля буде пухом!

P.S. У липневому номері (№7) Вісника Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань надруковане розлоге інтерв'ю з Іваном Щербою.

НОВИЙ МИТРОПОЛИТ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ЧЕСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ І СЛОВАЧЧИНИ

На позачерговому 13 позачерговому Священному Синоді, який відбувся 11.01.2014 року в Пряшеві, новим Митрополитом Православної Церкви Чеських земель і Словаччини було обрано архієпископа Пряшівського і Словаччини Ростислава (у світі Андрій Гонт).

Із 65 запрошених у таємних виборах взяло участь 49 делегатів. З цієї кількості Ростислав одержав 43 голоси. Термін інтронізації Священний Синод встановить додатково.

Митрополит Ростислав народився 25.1.1978 року в Снині. Його батько походить з Гостовиць, мати – з Светлиць.

Архієпископом Пряшівським і Словаччини його було обрано 20.10.2012 року, а єпископські свячення отримав в кафедральному соборі в Пряшеві 18.11.2012 року. Перед тим він був священником у Дитбудинку св. Николая в Меджилабірцях. Вищу богословську освіту здобув у Пряшеві на Православному богословському факультеті, навчався також у Греції.

Джерело: ukrajinci.sk

“МАЛАНКА – МЕЛАНІЯ” У КАНАДІ

Під такою ж назвою, суботнього вечора, 11-го січня 2014 року, відбулося

традиційне свято напередодні Нового Року або й Святого Василя за Юліянським календарем, у просторному Культурному центрі імені св. Володимира в Оквіл, неподалік на захід від міста Торонто. Свій внесок у збереження наших українських традицій вклало Об'єднання Лемків Канади (ОЛК), а головно кілька його членів – Маргарета Міхневич, Марійка Лопата, Аня Слабак, Богдан Дуда, Мирослав Каня і Роман Колос, щоб зорганізувати такий бал для своїх членів та прихильників цього Об'єднання. Ой, і

чудовим, мабуть неповторним, виявився цей вечір. Хто був присутнім, а їх було майже 240 осіб, від найстарших віком до молоденьких, той у тому переконався. Зал був естетично вдекорований, насправді святочно. Столи вкриті пишними обрусами а на них і свічечки горіли, обкружені всяким начинням для їжі та напیتків. На новорічну гулянку українці сходилися звідусіль, навіть із кількох Американських міст. Люди приходили з кількох причин – зустрітися із знайомими, при дружній атмосфері відчутти прихід Нового року, фізично і морально підтримати Об'єднання в організуванні цього заходу, як рівно ж і Український Євромайдан в Україні та Український Народний дім у Перемишлі для його ремонтів. Як одна, так і друга, важливі справи не менучо вимагали підтримки, які й здійснилися у той саме час – Новорічної забави. Її ведуча – знаменита, по – чоловікові лемкиня, Лариса Баюс, що заповідала усю програму вечора, вив'язалася із своїх обов'язків зовсім справно. Українські хлопці музичного оркестру “Худі а Моцні”, вихідці із бувшої Югославії, пригравали до танців, яких впередила мистецька програма. Її виповнив “Вертеп” під керівництвом Анастазії Бачинської, що складався із ще четверо дівчат. Разом, вони виконали в'язанку різноманітних Новорічних вінчувань, доповнювані чудовими не тільки їхніми голосами, але й співом всяких мелодій, що притаманні нашим звичаям. Кілька разові виступи танцюристів з ансамблю “Мак”, збагатили програму новорічної гулянки. Поміж представлиннями народних танців згаданого гурту, на великому екрані, присутні мали змогу побачити і почути Богдана Гука – журналіста газети “Нашого Слова”, Романа Крика – автора кількох документальних фільмів “Живі Долі”, Андрія Комара – голову Суспільного комітету відбудови Народного дому в Перемишлі

(всіх з Польщі), а також голову СФУЛО Софію Федину та Олега Тягнибока – голову партії “Свобода“, які своїми вражаючими словами вітали приявних на нашому святі, бажали якнайкращих успіхів у його проведенні, вітали з нагоди свят Різдва Христового та наступаючого Нового 2014 року, а зрешту, дякували, зокрема всім членам ОЛК, за вклад своєї праці на підтримку різних культурних імпрез та оркемих політичних акцій та їхніх дій. Після спільних молитов о. Івана Паліси – сотрудника УГК Церкви св. Димитрія та о. Протоприсвітера Богдана Сенця – настоятеля Катебри св. Володимира в Торонто (народженого в селі Морохів на Лемківщині) та їхнього благословення надзвичайно смачних харчів, почалося їхнє споживання. Під звуки оркестри “Худі а Моцні“ і їхнього швидкого темпу музики, присутні, що так терпеливо очікували оцей момент, почали гарно забавлятися. Крутились, весело всміхалися, втішалися і з великою насолодою приємно задовольнялися та гарно проводили свій час. Декотрими членами ОЛК проведено продаж квитків для виграші різних, досить дорогоцінних речей, яка успішно здійснилася. Можна було закупити картину “Лемко – Сопілкар“ художника Павла Лопати, яку він виконав цілево та подарував дшевізно, на здобуття фінансових потреб ОЛК. Щасливцями завершення цього тихого аукціону, виявилось подружжя – Марія і Тарас Огордники.

Ледь скінчили вечеряти, як на столах поруч підготовлених, появилсь шикарний буфет із таким “смаковидлом,, аж, як то кажуть, очам було зависно. І нарешті, настав той час півночі, коли усіма приявними на цьому святі, із налитими шампанським келихами, прийшлось до мелодійних слів “Старий рік минає, новий наступає...“, не тільки співати але й вітати своїх подруг, приятелів, друзів, знайомих та навіть незнайомих і бажати так, хто як умів. До них свою привітальну новорічну промову виголосив голова КУ ОЛК Роман Колос та заступник голови СФУЛО С. Федина на Американському континенті. За успішне здійснення української Новорічної гулянки прозвучали слова Л. Баюс сердечної й доброзичливої подяки на адресу спонсорам, які щедро обдарували ОЛК та її, особливо гарно зорганізований Новорічний бал, якого наповнена “всьячиною“ програма, зокрема музикою гурту “Худі а Моцні“, кінчалася 2-ою годиною ранку. Слід

Слід

зазначити, що всім, дослівно всім присутнім цього святкового “Маланчиного вечора” на запит: “Ну, скажіть, як Вам все це тут сьогодні подобалося?” – не знаходили похвальних слів та слів подяки, за так надзвичайно красиво підготовлений цей великий вечір з танцями.

Ще не втих і не відгомонів голос “Маланки” з 11-го січня, як тут настав час для активних членів ОЛК взятися за організування, за неповних 4-5 днів, наступної важливої зустрічі – традиційного із своїм символічним значенням – Йорданського передвечір'я. І тут, бодай мені особисто, у меншому але притульному і затишному приміщенні під назвою Бабі Пойнт Лоунж, власницею якого є лемкиня Іванка Чолій, з дому Кобеляк, прийшлося у суботу 18-го січня,

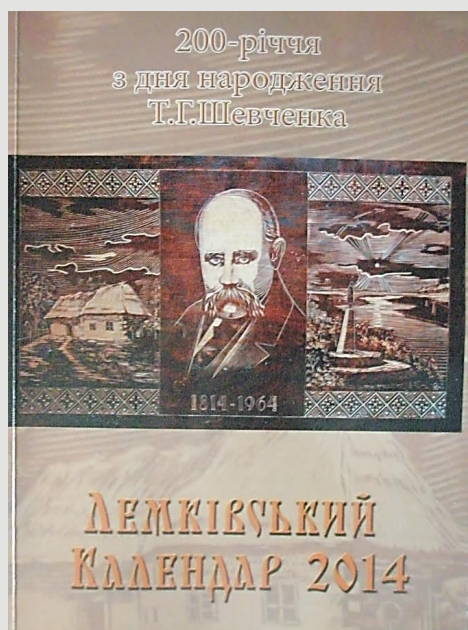
побачитися із декотрими тими знайомими обличчями, що побували на Новорічній забаві. Тут на них чекала також цікава програма: “Вертеп” у виконанні тринадцятичленної групи молодих хлопців і дівчат, що зворушливо представили дійство новонародженого Ісуса. Автор цього написаного матеріалу, опісля зачитав довшого змісту “Вінчування” із змісту якого пристуні у вщерть заповненому залу, інколи посміялися. Привітав усіх гостей, маленьких і дорослих, голова відділу ОЛК в Торонто Володимир Покрищак. Дію водохрещення із молитовними ритуалами завершив о. Іван Паліса, до речі, приявний із своєю дружиною – добродійкою та своїма двома діточками. Пісного меню вечеря з борщем, варениками, голубцями, рибою, грибовим соусом, хлібом з часником, кутею, солодким печивом та навіть винними напінками, пожиточно смакувала, бо похвали було чути від багатьох. Подружжя Покрищак, Анна та Володимир підготували своїх рідних діточок та інших, що гарно і вдало представили інсценізацію казки “Рукавичка”.

Розходитися багатьом нехотілося з цього вечора, бо співу колядок у супроводі гітаристи Павла Тирлича, не було кінця. Але, як то кажуть у нас, “Все, що має свій початок, то має і кінець”. Господиня і відповідальна за свою кухонну працю і обслуговування гостей була, не то що терпеливою, але й ввічливою. Я зазримітив у її обличчі радісні усмішки у час прощань з нею багатьох людей. А з решту, робила це для Об'єднання не перший раз із приємними враженнями та ласкавою охотою.

Написав Павло Лопата

ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР 2014 ВЖЕ У ПРОДАЖІ

Лемківський календар на 2014 рік. До 200-ліття від дня народження Тарас Шевченка: Альманах / Упор. М.Горбаль, ред. О.Кровицька. – Львів: Фундація дослідження Лемківщини, 2013. – 288 с.

У кінці 2013 року вийшов ювілейний 20-й випуск Лемківського календаря, який приурочений до 200-річчя з дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

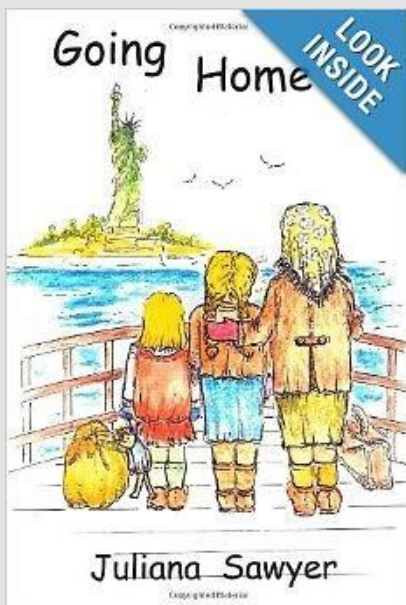
В альманасі висвітлюються події з життя як української, так і світової лемківської громади за 2013 рік, розкривається болюча рана депортованих з рідного Лемківського краю: спогади очевидців, заторкуються питання як обласних, так і районних

лемківських осередків, аналізуються нові лемківські книжкові видання, піднімаються інші актуальні проблеми. І традиційно – ювіляри.

Вступаючи у нове десятиліття, редколегія вносить певні зміни в структуру альманаху, а саме: релігійний календар, який на початку виходу Календаря виконував інформаційну релігійну функцію, зараз її вичерпав, оскільки книжковий ринок переповнений такими окремими поліграфічно добротними виданнями. Отож починаючи з Лемківського календаря на 2014 рік церковний календар не подаємо.

Упорядник Лемківського календаря-2014 Марія Горбаль, редактор Ольга Кровицька, редколегія – Андрій Тавпаш, Світлана Говенко, Іван Красовський, відповідальний за випуск – Петро Гандяк.

ПОВЕРТАЮЧИСЬ ДОДОМУ. ІСТОРІЯ ЛЕМКІВСЬКОЇ РОДИНИ

Нещодавно світ побачила книга Джуліани Соєр «Повертаючись додому». Це розповідь про п'ятирічну Марусю та її братів та сестер залишають свої рідні землі в Америці разом з мамою-вдовою, задля кращого життя у Карпатських горах і Східній Європі. Маруся дізнається про свою українську спадщину і традиції від своєї бабці, доки через два місяці не починається Перша світова війна. І коли щаслива сім'я зіткнулася з жорстокими солдатами, голодом і втратою мами. Як вони виживуть у

цьому ворожому середовищі? Хто буде піклуватися за них? Можливо сільська циганка знає відповідь...

ЛОПАТИЗМ – УКРАЇНЬСКА КУЛЬТУРНА ІМПРЕЗА В ТОРОНТО

В неділю 1-го грудня 2013 року в Торонто, в Інституті св. Володимира, відбулася культурна українська імпреза під назвою 'ЛОПАТИЗМ'. Перед початком дійства учасників вітала бандура в руках віртуозного маестро Віктора Мішалова, а серед гостей проходила дружня розмова. Загадкова назва слова 'Лопатизм', яке появилось в рекламі цієї імпрези, не має нічого спільного із соцреалізмом чи з будь-яким іншим політичним "ізмом", бо корінь цього слова пов'язаний із художником Павлом Лопатою, який запросив українську громаду на виставку його творів. Стіни просторої залі були прикрашені його іконами та картинами, а з голосників лунали вітальні прихильні слова на честь художника. Все це разом створювало гарну атмосферу для присутніх.

Офіційно виставку усіх 60-ти творів мистця відкрила пані Лідія Смілка, культурно-освітній референт Інституту. Вона привітала учасників і подякувала їм за те, що прибули на відкриття виставки, не зважаючи на багато інших імпрез в українському Торонто. Вона сказала, що ця виставка відображає українську душу, а Павло Лопата відтворив її (душу) на його картинах.

Офіційно, в імені Дирекції Інституту учасників привітав Голова Дирекції Павло Стретбі, а Павлові Лопаті висловив поздоровлення з приводу створення прекрасної програми виставки та за пропагування українського образотворчого мистецтва серед суспільства, і при тому подякував українським художникам, зокрема Павлові Лопаті й таким як він, за влаштування виставок у приміщенні Інституту.

Голова Торонтського Відділу КУК Оксана Рева прибула на виставку з Євромайдану (так у Торонто називають маніфестацію, що проходила тоді біля Генерального Консульства України на вулиці Лейкшор у Торонто -- на підтримку України, яка прагне підписати угоду про асоціацію з Євросоюзом). Вона сказала, що цей день увійде в історію України у зв'язку з гарячими подіями в Україні.

Павла Лопату вона сердечно

привітала в імені всіх складових організацій КУК Торонто з нагоди відкриття його виставки. Докладно вона додала: `Пане Лопата ! Ви є відкрита, щира обдарована людина! Не дивно, що стільки людей прийшло привітати вас тоді, як так багато діється (інших імпрез) в нашому місті. Ми шануємо вас як надзвичайного художника. Ваш талант пробуджує в серцях глядачів щирі людські почуття та любов до мистецтва. Ви є дійсний художник. Це означає, що ви бачите світ таким, що інші люди не бачать, а це, щоб побачити красу і жах у звичайних речах . Сьогодні ми є щасливі мати привілей бачити твори чудового художника пана Павла Лопати. `

За щире слово і привіт, приявні нагородили Голову Торонтського Відділу КУК Оксану Реву довготривалими гучними оплескмами.

Художника Павла Лопату присутнім представила Алла Шкляр, колишня Голова Інституту св. Володимира. Почала вона з визначення слова “ Лопатизм“, цитуючи слова художника Павла Лопати: “Увесь мій малярський шлях я пробував не забувати ким я є, і не згубитися у Західному Світі малярства під впливом абстракціонізму, чи модернізму“ .

Народився він 20 березня 1945 року, в лемківському селі Калинів, на Пряшівщині, яке тепер належить до Словаччини. З раннього дитинства виявляв зацікавлення до малярства. 1966-го вступив до Братиславського університету, на відділ художньої творчості. Після советської окупації Чехословаччини влітку 1968 року, Павло Лопата щасливо приїхав до Канади, де вже 1969-го року навчався в торонтськiм Джордж Бравн коледжі, а завершив мистецьку освіту в Онтарійськiм Коледжі Мистецтва . Алла Шкляр сказала , що слово ‘ЛОПАТИЗМ’ можна додати до художньої книжки, оскільки Павло Лопата розпочав свою художню кар’єру реалістичними рисунками, портретами і пейзажами, потім пройшов шлях символізму, міфологічного трактування образів, іконописного візантійського стилю, сюрреалізму, і повернувся до образів із елементами декоративізму й аллегоризму, а далі доповідка жартома додала -- і до лопатизму, що й викликало загальний сміх серед слухачів..

Малює Павло Лопата різними техніками і способами, від олійних фарб до акварелі, іде власним мистецьким шляхом, за покликом серця і власної свідомості . Дотепер створив понад 900 картин, які зберігаються у приватних колекціонерів та в музеях у Канаді, в Україні, в США, в Польщі і в Словаччині та в інших країнах ; влаштував понад 30 персональних виставок , і брав участь у 70 групових; на мистецьку тематику написав понад 200 статей, а крім того він ще й поет – його поезії зустрічаються в українській пресі. Довший час був директором Канадсько-Української Мистецької Фундації (КУМФ), організував 70 виставок митців з України , Канади, США; він є членом Об’єднання Лемків Канади, співредактором журналу “Лемківщина”; дописує до різних українських

газет і журналів. На запрошення Музею Українсько-Русинської Культури у містечку Свидник, (Словаччина) 1995 року влаштував там виставку під назвою 'Повернення'. То був тріумф для організаторів виставки, а для нього то був символічний, монументальний та емоційний момент.

Представляючи художника Павла Лопату, доповідачка підкреслила важливість його дружини Марійки у процесі його творчості такими словами— вона є його любов'ю, дорадником, його правою рукою. На персональному рівні Алла Шкляр вважає Павла Лопату сором'язливим, дотепним, глибоко релігійним, філософом, особою лагідної вдачі та близьким приятелем. Свої погляди вона базувала на цитаті з висловів самого Павла Лопати: "Ось Божий світ—релігія, родина, рідна сторона, -- це мій фундамент творчий, разом вони мене ведуть роками, додають охоти до праці і до нових пошуків. Це зосереджена сила, яка наставляє чинити добро, боротися проти зла".

В імені всіх присутніх вона сказала: "Бажаємо вам, Павле, добра, сил, успіху і творчого натхнення! На знак згоди залявибухнула гучними оплесками.

Несподіванкою у програмі була церемонія вручення медалі від Вільного Козацтва Павлові Лопаті, якого підвищено до чину Хорунжого (поручника), як також і вручення медалі присутньому військовому аташе України в Оттаві полковнику Ігорю Лікаренку.

А потім до мікрофону підійшов Павло Лопата, і звертаючись до всіх присутніх, зокрема до гостей та шанукальників його мистецтва, він сказав: "Вітаю всіх вас на святі виставки моїх ікон і картин, вдруге персональної виставки у цьому приміщенні Інституту св. Володимира. Ця експозиція

планувалася протягом декількох років, а остаточно над нею ми почали працювати разом з Лідією Спілкою на початку цього року. Бачити так багато присутніх—душа і тіло радуються. Насправді сьогодні ви створюєте чудове свято, незабутнє свято!". Далі він сердечно подякував тим особам, які з охотою долучили свої зусилля до цього успішного вернісажу: Лідії Смілці -- кураторові виставки, Павлові Стратді—Голові Дирекції Інституту, Оксані Реві --Голові КУК Торонто, Аллі Шкляр—доповідачці на відкритті

виставки, Вікторові Мішалову -- славному бандуристові, а також іншим особам, які спричинилися до влаштування успішної імпрези, і спеціально подякував дружині Марії, яку назвав "його ангелом-хоронителем". На завершення Павло Лопата заявив: "Через мистецтво я пізнав ціну і зміст життя. Варто жити для мистецтва. Воно є основою і заповітом усього мого життя. Воно-моя молитва до Всевишнього!" Після офіційного відкриття ще відбулася розкішна гостина з вином і кулінарними смаковинами до вподоби всіх присутніх.

Виставка тривала до 24-го січня 2014 року.

Олександр Харченко

ВИСТАВКА КАРТИН ЮРІЯ БОДНАРА

24 січня 2014 р. в Пряшеві в Центрі української культури відбулось чергова успішна акція, яка на цей раз привабила любителів образотворчого мистецтва. На тлі буремних подій в Україні тут було приємно всім і повести задушевну мову з картинами Юрія Боднара. Начальник управління культури Закарпатської обласної державної адміністрації Юрій Глеба на відкритті виставки, між іншим, сказав: «Ми з художником земляки з одного села – Довгого на Іршавщині. Метою виставки є показати творчий дух автора в мистецтві, оскільки людина-митець творить не для себе, він самовиражається, а самовиражається в кожній картині». А далі додав: «І природа, краєвиди у картинах Юрія Боднара подаються у промінні - промінні світлому, іноді трошки смутнішому, бо вона, природа, потребує захисту».

В творчості Юрія Боднара домінує фігуральна композиція, портрети. Присутній в нього і пейзаж. Та найближчі художнику, як показала виставка, релігійні мотиви, через які прагне заглянути у духовне начало людського буття.

Юрій Боднар не вперше виставляється в Словаччині. Минулого року відбулась велика презентація його робіт у краєзнавчому музеї в Требішові. В Пряшеві знаходиться понад 70 робіт художника, проте лише невелика частина з них показана на виставці. До цього часу автор виставляв свої твори в Україні, Словаччині, Хорватії, Польщі, Угорщині, Тунісі, Швейцарії, Італії та Греції. Юрій Боднар зайняв перше місце на четвертому міжнародному бієнале Карпатського євро регіону іконопису та сакральної творчості в Требішові. У відкритті виставки взяла участь дружина художника, мистецтвознавець Леся Боднар.

Учителька музики Яна Любимова для виставки підготувала музичну програму, в якій виступили учні Основної школи мистецтв ім. Александра Мойзеса в Пряшеві та Основної школи мистецтв у Воронові н/Т.

Куратор виставки – Ладислав Цупер.

Урочистий акт відкриття виставки. На фото (зліва): голова ЦР СРУСР Петро Сокол, Юрій Глеба, Юрій Боднар, генеральний консул України в Пряшеві Ольга Бенч.

НОВИЙ "ЛЕМКІВСЬКИЙ" ТЕАТР ПРЕЗЕНТУВАВ ПРЕМ'ЄРУ

17 січня, на сцені сільського будинку культури села Зарічово, була представлена перша вистава «Зірка над Віфлеємом» за однойменною п'єсою Закарпатського письменника Василя Мулеси. Прем'єру драматичного дійства презентував нещодавно створений новий обласний народний театр «ЛЕМ-ко» (лемківське етнічне мистецтво), який діє на базі будинку культури в

селі Зарічово. Цей населений пункт обрано не випадково, адже саме це село вважається «столицею» лемків Закарпаття. Один із ініціаторів і засновників театру є голова закарпатського товариства «Лемківщина» - Василь Мулеса. На прем'єрі були присутні керуючий справами виконавчого апарату районної ради Владислав Рац, депутат районної ради, заступник голови райдержадміністрації Ольга Кравчук, Перечинський міський голова Мирослава Гуранич, запрошені гості зі Львова (представники Львівської обласної організації лемків), письменники, представники інтелігенції та творчої еліти Ужгорода, Ужгородського, Великоберезнянського та Перечинського районів, а також голова Великоберезнянської районної ради Василь Канюк. В ролі режисера – постановника виступив сам автор п'єси. У виставі було задіяно понад 20 акторів (учні Перечинської гімназії, Зарічівської ЗОШ, мешканці Перечина, сіл Зарічово, Вільшинки), але не професійних, а аматорських, які знають тему і, можливо, не сміло, але впевнено зіграли героїв твору.

У виставі було показано збереження різдвяних традицій та звичаїв нашого народу, а також передано святкову атмосферу Святої вечері, зустрічі з рідними за столом. Дійство було доповнено участю яскравої колядницької групи села Вільшинки на чолі з сільським головою Іваном Цубиною. Глядачі оцінили працю драматичного театру, постановників, а майстерна гра акторів викликала гучні овації залу.

Від імені голови районної ради Анатолія Перцева, керуючий справами виконавчого апарату, привітав товариство лемків з першою прем'єрою вистави, побажав ініціаторам створення цього культурно-мистецького драматичного театру нових творчих досягнень та наснаги у примноженні духовних здобутків, доброзичливих і задоволених глядачів. Товариству лемків, котрі тисячу років берегли і бережуть самобутність,

обрядовість, культурні традиції, говірку та звичаї етносу свого краю – продовжувати відроджувати для прийдешніх поколінь. Зазначив, що районна влада, з метою збереження одвічних народних традицій та звичаїв підтримуватиме всі організації, які намагаються відродити джерела національної духовності і з розумінням ставитися до ініціативи проведення даних заходів. Також, висловив радість з того, що на Перечинщині є такі талановиті люди, щиро вдячність - за можливість бути присутнім на першій виставі серед представників етнічної меншини, де зігріваються теплом серця людей, не байдужих до своєї історії та національної культури. Очікується, що виставу побачать глядачі інших міст і населених пунктів Закарпаття. Над нею, а також декораціями для сцени працювали товариства «Лемківщина» та ім. А. Штефана.

Прес-служба районної ради

<http://www.perechyn-rada.gov.ua/thenews/1633-novij-lemkivskij-teatr-prezentuvav-pershu-premjeru>

ВИСТАВКА «НАРОДИВСЯ БОГ НА САНЯХ»

«Народився Бог на санях» - ці слова безсмертного Б.-І. Антонича стали назвою виставки мисткині Марії Янко, яка відкрилася 5 січня 2014 року в с. Бортятин в музеї-садибі родини Антоничів, де пройшла юність поета. На виставці представлені графічні роботи, живопис, а також традиційні різдвяні "павуки", виготовлені з соломи за старовинними звичаями.

Марія Янко - вихованка Львівської Національної академії мистецтв - відома мисткиня лемківської родини., учасниця багатьох виставок як в Україні,

так і за її межами, Член Національної Спілки народних майстрів України.

На відкритті виставки були присутні члени львівського товариства «Лемківщина» на чолі з головою п. Степаном Майковичем, очільник Городоцької районної адміністрації, лемко за походженням, п.Василь Полумацканич, директор ДШНМ м.Львова п.Галина Вихованська, місцеві мешканці, школярі.

Виставка триватиме до середини лютого 2014 року. Будемо дуже раді, якщо Ви відвідаєте виставку за адресою: Україна, Львівська область, Мостиський район, с. Борятин Тел. 0977371128, 0672747931 Інформація для відвідувачів: Борятинська філія Львівського музею історії релігії «Музей-садиба родини Антоничів» працює з 9 до 17 години. Вихідні дні – неділя, понеділок.

В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ З'ЯВИВСЯ ЛЕМКОКЛУБ

„Лемкоclub” діє в Івано-Франківській Обласній Універсальній Науковій Бібліотеці ім. І. Франка у відділі літератури з мистецтва.

Клуб створений з метою відродження духовності, звичаїв, традицій, культури, мови лемків. Для обміну інформацією, розширення знань про лемківську культуру, виховання молоді у дусі лемківських звичаїв та традицій, практикування розмовної лемківської мови.

Клуб об'єднує на добровільних засадах користувачів бібліотеки, що мають приналежність до лемківщини, беруть активну участь у громадському житті та культурному процесі.

В основі діяльності клубу є ознайомлення з новими публікаціями творів лемківських поетів, письменників, популяризація їх серед членів клубу; проведення обрядових свят, з'ясування їхнього значення.

Юридична адреса Клубу: м.Івано-Франківськ, вул. Чорновола, 22 тел.: (03422) 750132, електронна адреса: musteztvo22@mail.ru

Мета і завдання Клубу

Об'єднати людей різного віку, які цікавляться історією та культурою Лемківщини.

Виховувати шанобливе ставлення до культурних та духовних цінностей лемків, що проживають на території України та за її межами.

Розширювати кругозір, поглиблювати знання з питань культури, знайомити з новинками лемківської тематики.

Розповсюджувати культурні, духовні, моральні та етичні цінності, загальнонаціональні традиції, обряди та звичаї лемків. Висвітлювати діяльність клубу у засобах масової інформації (телебачення, радіо, періодичні видання, веб-сайт бібліотеки).

ЛЕМКІВСЬКИЙ ХРАМ СВВ. КОСМИ ТА ДАМ'ЯНА У ПУСТОМИТАХ

У місті Пустомити, що на Львівщині, з настанням весни розпочнеться будівництво лемківського храму Св. Косми та Дам'яна. Саме у цьому містечку проживає багато сімей, котрі були переселені у часи II Світової війни та під час операції «Вісла». Цей храм повинен стати як духовний символ усіх жертв потерпілих від страшних подій. Громадою мікрорайону Парцеляція було вирішено спорудити храм саме у лемківському стилі. Адже у ці часи було сплюндровано та спалено сотні храмів, тому нам усім спільними зусиллями потрібно

відновлювати на теренах Західної України автентичність лемківської культури, щоб загоїти рани усіх переселених.

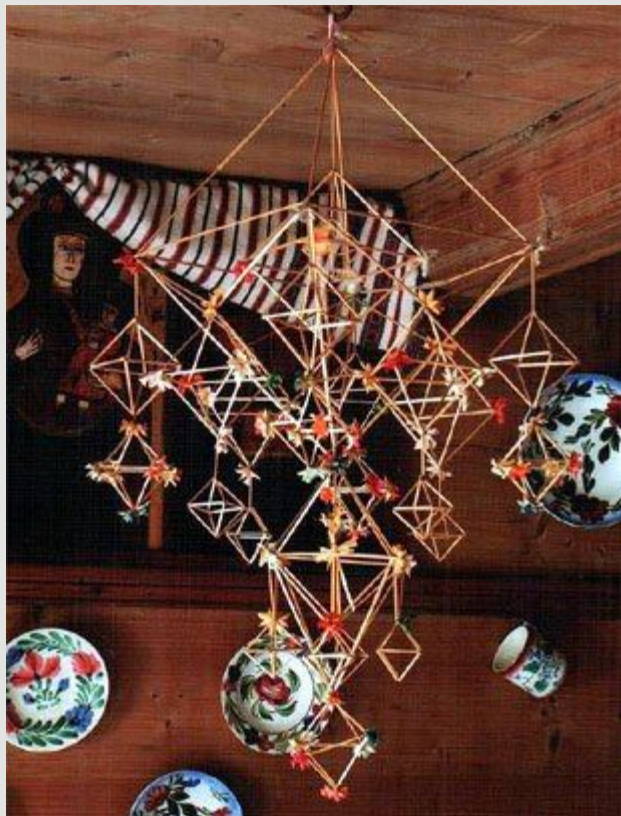
Ми запрошуємо усіх людей доброї волі здійснити свій вклад у спорудження храму. Сьогодні для нас кожна пожертва є дорога та допомагає нам робити все нові кроки у будівництві храму та для збагачення нас духовним життям.

**Релігійна громада УГКЦ
Україна, 81100, Львівська обл.,
м. Пустомити, вул. Шевченка Р/р
26003253549001 у Філії ВАТ КБ
«Надра» ЛРУ МФО 325978 ЗКПО
22419403 о. Юрій +38 (067) 35 36 623**

КУЛЬТУРА

ЛЕМКІВСЬКИЙ ПАВУК

Традиційним атрибутом Різдва на Лемківщині був декоративний «павук», який мав глибокий сакраментальний зміст, а також декоративне значення. «Павук» відображає дохристиянські уявлення про створення світу, організацію простору, світу як образу космосу-всесвіту. Павук із соломи вішали посеред хати, чіпляючи до створи стелі.

Солома свіжа, лискуча, в місцях з'єднань прикрашена маленькими квіточками з «гофронового» кольорового паперу. Траплялось, що павуки робили із тонких дерев'яних прутиків чи дроту. А в місцях з'єднань чіпляли не паперові квіти, а магазинні ялинкові свічечки на прищипках і підвіщували скляні ялинкові кульки.

Можливо, що традиція прикрашати хижу до Різдва солом'яним павуком на Лемківщині, як і в інших регіонах України, походить від легенди-оповіді, яка з давніх віків дійшла до нашого часу. Легенда оповідає: «Коли Марія Божа з Йосифом та Ісусиком на руках втікали від Іродових воїнів, то, почувши їхнє наближення, сховались у печеру. Павук миттєво заснував вхід до печери павутинням. Коли надїхали воїни, заглянули, що таке густе сплетіння павутини, зрозуміли, що тут не тільки не могли зайти люди, а й комаха залетіти, отже, помчалися далі. І Свята Родина була врятована».

Цю легенду, однак з деякими змінами, можна почути на Лемківщині. Свята Родина сховалась під дерево, яке щільно прикрило їх своїм віттям, а павук обволік дерево довкола густою павутиною. З того часу те дерево, ялинки, ніколи не втрачають своєї краси – вічно зелене, а павука за те його добродійство не можна вбивати.

Солом'яний павук і ялинка - символ і атрибут Різдва, безцінна пам'ятка про подію, що відтворюють той далекий час.

Серед прикрас, якими прибиралась лемківська світлиця до Різдва, були також вироби із соломи, встромлені у картоплю чи буряк, довгий житній колос, до якого воском кріпилися квітки із кольорового паперу тощо.

У Завадці Морохівській образи були завішані під самою стелею: прибивались такі ніби шухлядки з вузьких дощок і образи однакового розміру

запихались щільно один до одного кругом світлиці, по чотирьох стінах. Вже самі ті образи творили у світлиці не те що урочистість, а домашній храм Божий.

Вперше ялинки появились у східній Лемківщині у міжвоєнний період. Там найскоріше люди поїхали на заробітки до Америки, де побутував цей звичай і звідки частково пішли ті традиційні впливи. Газета «Наш Лемко» за 1939 рік зазначає, що «карпатоукраїнське населення не знає зовсім ялинок на Різдво, хоч само живе між лісами». У центральній частині Лемківщини ялинки до Другої світової війни не були відомі. Зрештою, за свідченням респондентів, люди їх шкодували зрубувати, бо надзвичайної краси. Це була традиція «панська»: ялинки траплялись тільки у дядя, священника чи багатших господарів. Зокрема, уродженки с.Ратнавиці згадують, що, відколи пам'ятають, у їхній хаті (батько був сільським солтисом) завжди на Різдво ялинка була, прикрашена крученими свічечками і ангеликами з паперу. Зверху донизу була прибрана блискучим дощиком. Ставилася ялинка і в церквах. Серед ялинкових прикрас були яблука, горіхи, кульки з кольорового чи блискучого паперу, також різноманітні тістечка домашнього виробу: зірочки, сонечка, місяці, кульки, квадратики тощо.

Найперше «еличка», «яличка» завішували на гаку, вбитому в трам, верхівкою доверху. Після Другої світової війни усталився звичай ставити ялинки на долівці. Вішали на ялинки ланцюжки зі соломи і кольорового паперу, яблука, цукерки і скляні прикраси (баньки), вироби з паперу тощо. Різдво на Лемківщині: фольклорно-етнографічний збірник / Автор-упорядник М.Ю.Горбаль. – Львів: Піраміда, 2004. – 216 с.

ЛЕМКИ БЕРЕЖУТЬ СВОЄ

Єдиний в Україні музей лемківської культури діє у райцентрі Монастириська на Тернопільщині. Лемки, відірвані 70 років тому насильним переселенням від рідних Холмщини і Підляшшя (нині територія Польщі), свято бережуть своє коріння, традиції, говірку... Саме у цьому краї щороку відбувається фестиваль «Дзвони Лемківщини», тут відтворено лемківське село, облаштовано Ватряне поле.

У музеї багато стародруків XVII—XVIII століть, є давні образи. Скажімо, іконі Розп'яття — 150 літ. Представлено чимало молитовників, які переселенці

вивозили за пазухою, бо заборонялося. Всілякими правдами і неправдами вивезли і зберегли церковну атрибутику. Вони дуже пишаються, що прийняли християнство ще 863-го — від Кирила і Мефодія. Храми на Лемківщині були переважно дерев'яні, макети 24 з них відтворено у музеї.

Цікавий побут лемків. Ось дерев'яне ліжко, оздоблене рослинним і тваринним орнаментом. Ночви, які, окрім прямого призначення, слугували ще й колискою. Була й польова колиска, яку брали на плечі і йшли в поле. У лемківських родинах виховувалося по 10—12 дітей. Є в музеї й терлиці, на яких терли льон, і ткацькі верстати. Костюми лемків дивовижної краси, прикрашені вишивкою, пацьорками (бісером), які вони запозичили у чехів. Жіночих багато, а ось чоловічий зберігся лише один. Є і дитячий костюм, який прислала лемкиня з Детройта (США). Він був родинною реліквією, але жінка вирішила подарувати його музеєві, щоб якомога більше людей могли побачити цю красу.

А ще лемки неперевершені різьбярі і музиканти. Їхні дерев'яні скульптури славилися колись в усьому Радянському Союзі. Особливо вдавалися фігурки тварин. Шкода, що нині цей вид мистецтва занепадає. Музикантів називали гудаками. Серед експонатів музею такі давні інструменти, як бубон, мандоліна, цимбали... Науковий працівник закладу Валентина Грабчак розповідає, що відвідувачів тут не бракує. У Монастириському районі кожен сьомий мешканець має лемківське коріння. У багатьох сім'ях збереглися лемківська говірка, пісні, традиції, вони передаються з покоління в покоління. У нинішньому глобалізованому світі лемки з усіх сил намагаються зберегти свою ідентичність. І їм це вдається. Якби всі українці так самовіддано робили це...

Тернопільська область

Джерело: <http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=311956>

ОГОЛОШЕННЯ ТА АНОНСИ

Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань

Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка

Продовжуть прийом заявок до участі у

КОНКУРСІ НАУКОВИХ РОБІТ

Присвячений 70-річчю початку депортації українців з етнічних земель у Польщі

на отримання стипендії імені Стефана Мерени

«ЛЕМКІВСЬКЕ ПИТАННЯ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ»

До участі запрошуються молоді дослідники, соціально активні і небайдужі молоді люди, що на момент подання роботи навчаються в університеті.

Пропонована тематика робіт:

- Міжнародно-правові аспекти депортації/оптації українців з етнічних земель Польщі/ Словаччини;
- Міжнародне визнання та офіційне засудження злочину депортації;
- Проблема повернення та репарацій незаконно депортованим;
- Культурні та морально-психологічні наслідки депортації для українців;
- Роль лемків у розвитку і функціонуванні світової української спільноти;
- Видатні постаті Лемківщини;
- Опрацювання спогадів жертв депортації;
- Проблема політичного русинства: український та міжнародний контекст;
- Проблема формування негативного образу українців/ України у Польщі / Словаччині;
- та інші теми, що відповідають загальній тематиці Конкурсу.

Вимоги

- Відповідність тематиці конкурсу;
- Об'єктивність, неупередженість, достовірність, відповідальний підхід до матеріалу.

Технічні вимоги:

- Об'єм – до 2 аркушів тексту, але не менше, ніж 1 аркуш (24 сторінки тексту);
- Шрифт Times New Roman, 12, інтервал 1,5, відступ – 2 см з усіх боків;
- Належно оформлені згідно з вимогами ВАКвикористані джерела та література.

Реєстрація до участі у конкурсі до 1 березня 2014 року.

Прийом робіт до 1 травня 2014 року

Роботи надсилати на: sfulo.president@gmail.com або на адресу Львів, пл. Ринок, 17, Товариство «Лемківщина»

За додатковою інформацією та новинами конкурсу слідкуйте на офіційному сайті Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань www.sfulo.com

МИ ПАМ'ЯТАЄМО

Ми започатковуємо нову рубрику під назвою «Ми пам'ятаємо». У ній ми подаватимемо короткі історичні розвідки про життя і діяльність відомих і не завжди відомих діячів Лемківщини.

Розпочнемо ми із місяця січня, у якому народилися:

- 1 січня Юліан НАЛИСНИК (1890-1960)
- 2 січня Юліан ТАРНОВИЧ-БЕСКИД (1903-1977)
- 8 січня Осип ВЕЛИЧКО (1922)
- 12 січня Степан КИЩАК (1928)
- 13 січня Юрій АМБІЦЬКИЙ (1927)
- 19 січня Іван РУСЕНКО (1890-1960)
- 23 січня Григорій ПЕЦУХ (1923-2008)
- 25 січня Маркіян ОДРЕХІВСЬКИЙ (1920-1978)
- 29 січня Іван ФИЛИПЧАК (1871-1945)**

Розпочнемо ми із бібліографічної довідки **про Івана Филипчака (1871 - 1945).**

27 січня 1871 року у селі Лішня на Лемківщині народився Іван ФИЛИПЧАК - педагог, фольклорист, історик літератури та письменник. Навчався у Сяницькій гімназії (1889) та у Львівському університеті (1894), де одержав диплом учителя історії і географії середніх шкіл. Закінчив Станіславську вчительську семінарію.

Вчителював у с. Кулачківці, згодом у Гвіздці Коломийського повіту. У 1896 році закінчив вищі вчительські курси у Львові і був направлений на роботу в м. Комарно, а 1898 - переведений викладачем Самбірської вчительської семінарії. Усе життя аж до арешту пропрацював на Самбірщині.

Під час існування УНР був лектором Міністерства освіти на курсах українознавства для вчителів Вінниці та Білої Церкви.

Під час німецької окупації був директором музею "Батьківщина", редактором часопису "Самбірські вісті".

1920 році організував курси шовківництва. Кілька років очолював товариство «Сільський господар». Брав участь у заснуванні музею «Бойківщина» в Самборі. Допомігав в організації регіональних музеїв у містах Сянік, Яворів, Тереховля, Перемишль, Стрий. 1940 р. призначений директором Самбірського історико-етнографічного музею. Автор історичних повістей «Княгиня Романова», «За Сян», «Кульчицький-герой Відня», «Дмитро Детько», літературних праць «З історії села Лішня», «Історія шкільництва на західній Бойківщині», «Школа в Лаврові», «Школа в Стрільбищах», «Братня любов кріпша від камінних стін», «Ненадрукований вірш Петра Гулаковського», а також розвідок з історії шкільництва. Досліджував історію української книжки, етнографію лемків та бойків, їхній побут, фольклор, етногенез.

У 1944 році заарештований радянською владою та засуджений на 15 років заслання. Помер 21 жовтня 1945 року у Тайшеті, Іркутської області.

Роман Сенік

Михайло Жизневський

Сергій Нігоян

Юрій Вербицький

РАБСТВО У ГЕНАХ ЛІКУЮТЬ
ПОВСТАННЯМИ
Вільних майданів вітри.
Вийди, Народе мій, може, востаннє вже,
Дух свій у жменю збери.
Бо як не вийдеш - сніги Магадану
Радо осяють твій шлях,
Долю готують нам, схожу з гетьманами,
Кров ще не змито з їх плах...

Встань, кому вітром не видуло пам'ять,
З братом плече до плеча,
Ні - то на ранок нас "беркут" розчавить
Чоботом, гірше меча!
Ніч перемінімо в день перероджений -
День переможних долань,
Пишемо Долю краплиною кожною
Крові своєї... Повстань!

Наталія Крісман

Немає "москалів" між нас, нема
"бандерів,"
А, є -знедолений український люд.
І є сім'я — "міжгірських" ненажерів,
Захочуть -милують, а схочуть, то й
уб'ють.
Брати зі Сходу, плачем разом з вами,
Коли в копальнях ваші діти мруть.
І серце розривається у мами,
В моєї мами, як на шахтах дзвони
б'ють.
А батько твій не може самокрутку
Від трепету в руках одразу запалить.
А мій в той час, сльозу ховає хутко,
Біда не в нас. Та в нас також
болить...
З Донецька — ти, а я живу у Львові,
Приїдь у гості, хлібом поділюсь.
Не страшно, що різниця є у слові,
Я іншого, мій братику, боюсь.

Боюся тих, хто ділить нас з тобою:
(в той час витесує гроби).
Боюся тих, хто кличе нас до бою,
Мовляв, хай чубляться "презренні
рабы."
У мене на столі лиш картоплина,
А ти, хто-зна, чи й вчора їв....
Я вже не хочу, щоб моя родина,
Й твоя також кормила упирів!
Немає "москалів" між нас, нема
"бандерів,"
Є Люди! Є Україна! Ти і Я!
І купка є "міжгірських" людоджерів,
То не вони... А ми — одна Сім'я!
СЛАВА УКРАЇНІ!

Гадаєш ти мене образив, Коли
бандерівцем назвав?
Скажу тобі на це одразу – Я ним не
був! Тепер вже став!
Сприймаю це, як нагороду!
Звання, присвоєне за те,
Що сином став свого народу, Любові
почуття святе!
Люблю безмежно рідний край, Цю
чарівну, магічну мову,
Дарований Всевишнім рай, Красу
дівочу чорноброву.
Люблю за щедрість і за спів, Шалені
ночі солов'їні,
Коли бракує навіть слів, Освідчитися
Україні!
А ти мене за цю любов Оскаженіло
ненавидиш.
Не я до тебе! Ти прийшов, На мою
землю і тут гидиш!
Іди подальше від гріха, Мое терпіння
не безмежне.
Нехай святиться у віках В борні
здобута НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Юліус Евола